

§ 113 Stöd samernas rättigheter

SOFIA ROSENQUIST:

Herr ordförande, ledamöter, biskopar och övriga åhörare! Jag talar för Kyrkolivsutskottet.

Utskottet delar motionärens intention att verka för samernas rättigheter och värna nationella minoriteter i Sverige. Svenska kyrkans nationella nivå har under de senaste åren arbetat aktivt för att ge stöd för urfolks rättigheter exempelvis genom rapporter till Europarådet, där man pekar på vikten av att Sverige säkerställer samernas urfolksrättigheter.

Dåvarande ärkebiskop Anders Wejryd uttalade sitt stöd för urfolksrättigheter och efterfrågade ansvarstagande av regeringen i den här frågan under ett seminarium om nordisk samekonvention i konstitutionsutskottet 2011. I juni 2014 skickade Svenska kyrkans nationella nivå tillsammans med de nationella minoriteternas ungdomsförbund, däribland det samiska ungdomsförbundet Sáminuorra, rapporten *Human Rights Challenges in Sweden 2014* till FN:s råd för mänskliga rättigheter. I den rapporten pekade man på att Sverige inte lever upp till principerna i FN:s urfolksdeklaration och att den svenska regeringen antog en ny mineralstrategi 2013 som aktivt syftar till att öka etableringen av antalet gruvor, särskilt i de samiska områdena.

Med anledning av de insatser kyrkostyrelsen genomfört och planerar fortsättningsvis gör utskottet bedömningen att det redan pågår ett arbete i den riktning motionären önskar.

Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2014:4.

JOHAN ÅKESSON:

Herr ordförande, ledamöter och biskopar!

Jag yrkar bifall till reservationen som lyder, ”... att kyrkomötet med anledning av motionen uppdrar till kyrkostyrelsen att intensifiera uppvaktning av regering och riksdag för att ratificera ILO-konventionen 169”.

Jag gör det därför att min att-sats är lite svår att ta på för jag har kanske blandat ihop korten med konvention och deklaration och att ratificering av FN-stadgan om urfolkens rättigheter kan vara svår att ta på. Urfolksdeklarationen från 2007 har Sverige skrivit på, en deklaration som anger principer och en minimistandard som stater frivilligt kan följa. ILO-konventionen 169 däremot har en juridiskt bindande del och det är där Sverige halkar efter eller det har utretts under en ganska lång tid om den här konventionen. Våra grannländer Danmark och Norge har gått före, och jag har precis fått veta att Finland under den närmaste tiden också är i färd med att ratificera ILO-konvention 169.

Sverige har fått kritik. FN:s rasdiskrimineringskommitté uttrycker oro för att Sverige inte har kommit framåt i arbetet. Europarådet kritiserar Sverige. Alltjämt råder en rättsosäkerhet beträffande samernas markrättigheter. Europas ministerkommitté uppmanar den svenska regeringen att skyndsamt ta itu med den alltjämt föreliggande rättsosäkerheten kring markrätter. Trots den goda intentionen från utskottet och att det görs mycket, vilket vi kan få bekräftat, från Svenska kyrkans sida men samerna å sin sida kan känna sig desillusionerade och befarar att ingen lösning är i sikte. Ett fortsatt utredande på sikt omöjliggör rennärningen. Under tiden går renskötseln under på grund av rättsprocesser och därmed förlust av betesmark, dålig lönsamhet och en fortsatt exploatering av samiska marker. Plötsligt kanske det inte finns något ursprungsfolk kvar att ratificera konventionen för. Samerna har då

blivit så assimilerade med den övriga befolkningen att de inte längre räknas som ursprungsfolk. Ett mer sofistikerat sätt att ta kål på ett folk.

Sverige har i FN-sammanhang en väldigt hög svansföring när det gäller deklARATIONER och konventioner. Det är intressant för min personliga del att behöva åka till Busan i Sydkorea för att bli uppmärksam på urfolksrättigheter och min ambition med den här motionen är att lyfta frågan till kyrkomötet därför att hela den världsvida kyrkan ser urfolksrättigheten som en väldigt viktig bit att arbeta för. Jag tror att samerna hade uppskattat ett stöd från kyrkan att i det här sammanhanget stödja ratificering av ILO-konvention 169.

MAJ-LIS AASA:

Herr ordförande, biskopar, ledamöter och övriga åhörare! Jag yrkar bifall till reservationen av Marja Sandin-Wester och håller fullständigt med Johan Åkesson. Han sa ganska mycket av det jag hade tänkt säga.

Jag fick en fråga. Du som är från utlandet har det här kyrkomötet något med dig att göra? Det tycker jag. Jag kommer med en mångfald. Jag är svensk, jag har bott utomlands i över trettio år. Som tornedaling född i Juoksengi är jag en minoritet. Jag är också del av Sveriges urbefolkning, jag är same med rötter i Karesuandoområdet. Två av mina kusiner sysslar med rennäring, så jag har en liten del i den kulturen. Mitt utlandsperspektiv – när vi sitter i Los Angeles och tänker att Sverige är bra, vi älskar Sverige, Sverige värnar om den svage. Sverige för den svages talan, den som inte kan tala själv, en talan för urbefolkningens rättigheter, ja de talar ju om Fair Trade. Att det är rättvist är viktigt om denna orättvisa händer någon som är i Sydamerika, Afrika eller Asien men nu när det gäller samerna då klämmer skon, det är för nära hemma. Man sätter till en utredning och den håller fortfarande på. Hur länge ska det här hålla på? Om svenska regeringen väljer att inte ratificera ILO-konvention 169 eller fortsätter med utredningar på obestämd tid, hur ska Sverige då stå inför en internationell kommitté. Jag tänker att de kanske ska vara tysta då i internationella sammanhang tills de har tagit hand om det som ska hända hemma. Om de fortsätter i den här takten, det är kanske 22 eller 23 länder som har ratificerat ILO-konvention 169, kommer det kanske att ta hundra år till. Med minerallagen och allt annat som finns, andra intressen, hur kommer det då att se ut för den svenska urbefolkningen, samerna? Kommer de att finnas? Kommer de att kunna leva som samer?

Jag yrkar bifall till reservationen av Marja Sandin-Wester och jag håller med Johan Åkesson.

NILS GÅRDER:

Herr ordförande! Detta är en fråga som jag har följt länge men på avstånd och inte tidigare tvingats ta närmare ställning till, och därför kände jag ett visst obehag när jag läste motionen. Jag insåg att nu var man tvungen att på något sätt ta ställning i denna komplicerade fråga.

Jag har läst bakgrundstexten med stort intresse och tyckte mig se att vägen framåt nog ändå var ganska tydlig, men blev nog därför både lite besviken och förvånad över hur kortfattat utskottet behandlade frågan och kom till slutsatsen att man skulle svara nej. Utskottet uttrycker sig välvilligt men det är ju ingen tvekan om att svaret är nej. Jag inser också att detta är en intressekonflikt och då tänker jag naturligtvis på artikel 14 i konvention 169 om land och vatten och intressekonflikten mellan samernas rätt till ett avgörande inflytande och folkhushållets stora ekonomiska intressen i denna sak. Jag vill på inget sätt säga att det är en enkel fråga utan det är tveklöst en konflikt-

fråga. För mig blir ändå slutsatsen att det är rimligt att också Sverige ansluter sig till denna konvention liksom grannländerna, som har nämnts tidigare, även om det inte är entydigt i folkflertalets intresse utan i minoritetens. Det är ju det som är problemet med minoritetsskydd, att det är minoritetens intresse som får företräde.

Bifall till reservationen.

YLVA WAHLSTRÖM:

Herr ordförande och alla ni andra! Det har sagts mycket klokt och viktigt redan så jag ska fatta mig kort.

Jag stöder reservationen i att konvention 169 ratificeras så att vår ursprungsbefolkning får sin viktiga rätt, så att inte den stora befolkningen breder ut sig på dess bekostnad. Vi har så lätt för att kritisera andra länder när ursprungsbefolkningar långt borta inte får sina rättigheter. Nu har vi chans att dra ett strå till stacken och se till att vi kan hjälpa samerna att få sin självklara rätt fullt ut. Jag hoppas att vi lyckas göra det.

HELÉNE LUNDSTRÖM:

Inför Gud är vi alla lika så därför säger jag, hej allihopa! Mycket har redan sagts så jag tänker inte orda så mycket.

Strängnäs stifts biskop Hans-Erik Nordin sa någonting igår. Jag kommer inte ihåg om året var 2012, men kyrkostyrelsen hade uppmanat regeringen att ge Palestina fullständiga rättigheter som stat. Att kyrkostyrelsen inte ska kunna värna sitt eget ursprungsfolk känns inte bra. Man kan göra uppmaningar som gäller folk långt borta men hemma på egen gata vill man inte göra någonting.

Jag yrkar bifall till reservationen.

BISKOP HANS STIGLUND:

Herr ordförande, ledamöter och biskopar! Jag yrkar också bifall till reservationen.

Jag skulle vilja ge en bild, som kanske komplicerar situationen lite, så som jag möter den i Luleå stift. ILO 160 har blivit en symbol, en fråga som hos samerna tolkas väldigt tydligt som att man är övergiven av det svenska samhället, att man inte i handling visar att man egentligen vill upprätta och tillerkänna samerna grundläggande rättigheter. ILO 169 har också bland många små markägare och skogsägare uppe i norr blivit ett hot där man upplever att den mark man fått i arv kanske ska gå förlorad. I den här spänningen lever många byar och samhällen uppe i norr, konflikter och spänningar där vi som kyrka behöver finnas med i de samtalen.

ILO 169 kom ju till i en situation där stora multinationella företag gick in och skövlade områden, där urfolks möjligheter både till att behålla sin identitet och sin näring förstördes. Flyttar vi över till vårt land är det inte de stora bolagen vi möter som ägare utan små bönder och markägare som lever i det här spänningsfältet där också samerna sedan många hundra år haft sedvanerätt att bedriva sin rennäring. Där uppstår konflikter. Jag tror att det är viktigt att stödja reservationen därför att regeringen måste stiga in i den här konflikten. Man kan inte lämna samerna i den här situationen, i otydligheten kring markfrågan. Även om den är oerhört svår att hitta lösningar på så måste man ta ansvar för den. När vi idag ser hur gruvprospekteringarna ökar uppe i norr och många internationella bolag som på olika sätt utan förståelse för det sammanhang man går in i, vad rennäringen betyder och vad marken egentligen betyder, så går man in och förstör förutsättningar för rennäringen.

Därför vill jag stödja reservationen men också bjuda in er till den här bilden av hur komplicerad verkligheten blir när man närmar sig lokalplanet.

ANN-BRITT ÅSEBOL:

Herr ordförande, ledamöter av kyrkomötet och biskopar! När det nämndes att konstitutionsutskottet under förra mandatperioden hade haft uppe den här frågan på sitt bord, vill jag som ledamot av riksdagens konstitutionsutskott säga något kring frågan. Det är en komplicerad fråga. Det är klart att vi tycker att ursprungsbefolkningens rättigheter ska tillgodoses och att vi vill väl med den befolkning som finns hos oss. Man kan naturligtvis tycka att det har gjorts en hel del utredningar under åren och att det har gått långsamt, visst är det så. Men ska någonting bli bra i slutänden kanske det ändå är värdefullt att det inte går så fort.

Jag har varit på ett antal samiska seminarier i Norden kring den här frågan och känt precis som många av er känner. Varför går det inte att lösa det här? Hur svårt kan det vara egentligen? Jag har förstått att ju mer jag har satt mig in i frågan, att det är komplicerat, så är det markägarfrågan som är komplicerad. Under föregående mandatperiod och regering gjorde man ändå en del saker, dvs. man arbetade med den här utredningen som redan var klar, och man såg till att vi fick en nordisk samekonvention. 2011 inleddes ytterligare förhandlingar för att komma till ett slutskede kring frågan. Nu när vi har bytt regering har ansvarsområdet flyttats från landsbygdsdepartementet till kulturdepartementet, och jag vet inte huruvida det gynnar frågan. Fortsättning följer säkert. Den är komplicerad, och det är främst markfrågorna som är komplicerade. Låt det ta tid och låt det bli bra i slutänden.

Jag yrkar på utskottets förslag att inte bifalla motion 2014:4.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 158.